

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1973**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1974

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1973**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1974

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Suomen Pankin soveltamien korkojen korotta-	15
Vuoden 1973 taloudellinen kehitys	3	minen	15
Suomen Pankin rahapolitiikka	4	Suomen Pankin talletustodistusten korko	15
Yleiset rahapolitiittiset toimenpiteet	4	Investointitalletusten korko	15
Erityisluottojärjestelyt	5	Ulkomaan rahan määräisten talletusten korko ..	16
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	6	Osakemerkintöjä ja -ostoja	16
Valuuttakurssit	6	Ulkomaisen luoton ottaminen Suomen Pankille	17
Ulkomainen maksuliike	7	Eduskunnan pankkivaltuusmiesten johtosäännön	
Pitkäaikaisen lainapääoman tuonti	8	ja Suomen Pankin tilintarkastajien johtosään-	
Suomen Pankin taseet	8	nön muutos	18
Ulkomaat	8	Suomen Pankin ohjesäännön 6 §:n väliaikainen	
Valtio	9	muuttaminen	18
Pankit	9	Muutoksia Suomen Pankin palkkaussääntöön ..	19
Yritykset	10	Muutos Suomen Pankin vuosilomasääntönsiin ..	19
Setelistö	11	Muutos Suomen Pankin eläkemääräyksiin	19
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	11	Toimenhaltijain palkkausten tarkistaminen	19
Tilinpäätös	11	Setelipainon rakennussuunnitelma	20
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	14	Ulkomaisia asiamiespankkeja	20
Tilintarkastus	14	Myönnetyt avustukset	21
Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ..	14	Johtokunta	21
Inventtaukset ja haarakonttorien tarkastukset	14	Haarakonttorien valvojat	21
Längmanin ja Rosenbergin rahastot	14	Pankkivaltuusmiehet	22
Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto		Tilintarkastajat	22
(Sitra)	14		

Suomen Pankin toiminta

Vuoden 1973 taloudellinen kehitys

Vuoden 1972 jälkipuoliskolla alkanut nousu-
suhdanne jatkui vuonna 1973. Tuotantokapasiteetti tuli suhdannenousun myötä nopeasti täyskäyttöön, ja kysyntäpaine muodostui vuoden kuluessa voimakkaaksi etenkin maan eteläosissa. Kokonaistuotannon määrä lisääntyi runsaat 5 %, vaikka kapasiteetin korkea käyttöaste sekä raaka-aineiden ja ammattitaitoisen työvoiman puute hidastivatkin tuotannon kasvua useilla aloilla. Kysyntäpaine yhdessä kotimaisen ja kansainvälisen kustannuspaineen kanssa voimisti edelleen inflaatiota sekä purkautui tuonnin voimakkaana lisäyksenä. Kun ulkomaisen pääoman nettotuonti jäi noin puoleen edellisvuotisesta, rahoitettiin osa vaihtotaseen vajauksesta valuuttavarannon supistumisella. Energiatilanteen muuttuminen lisäsi talouselämän epävarmuutta loppuvuodesta.

Vienti ei kapasiteettivaikeuksien vuoksi määrällisesti kehittynyt ulkomaista kysyntää vastaavasti, mutta vientihintojen nopea kohoaminen nosti viennin arvoa. Koko tavaraviennin arvo kasvoi viidenneksen vuodesta 1972.

Yksityisen investointitoiminnan vilkastumisen johdosta kiinteät investoinnit kasvoivat lähes 7 %. Kapasiteetin korkea käyttöaste voimisti teollisuudessa sekä talonrakennus- että kone- ja laiteinvestointeja. Asuinrakennustuotanto kasvoi ennätysmäiseksi. Yksityisen kulutuksen määrä kasvoi ennakkotietojen mukaan noin 6 %, mihin vaikuttivat realitulojen nousu ja kulutusalttiuden kohoaminen. Julkiset kulutusmenot kasvoivat yksityistä kulutusta hitaammin.

Useilla tuotannon aloilla erityisesti maan eteläosissa esiintyi työvoimapulaa. Työvoimaosuus nousi huomattavasti ja keskimääräinen työttömyysaste laski 2,3 %:iin.

Tuotantotoiminnan jatkuminen vilkkaana sekä tuotantokapeikat lisäsivät sekä raaka-aineiden että investointitavaroiden tuontitarvetta. Öljyn hinnankorotukset eivät vielä ehtineet vaikuttaa merkittävästi polttoaineiden tuontiin. Kulutustavaroiden ja henkilöautojen tuonti kasvoi edelleen muuta tuontia nopeammin. Tavarantuonnin arvo kasvoi 26 %, mikä johtui yhtä paljon määrän kuin hintojenkin noususta.

Hintojen nousuvauhti kiihtyi edelleen vuoden aikana. Kevään työmarkkinaneuvotteluissa päädyttiin liittokohtaisiin sopimuksiin. Näiden arvioidaan nostaneen palkkoja keskimäärin 10 %. Liukuma muodostui työvoimapulan takia tavallista suuremmaksi, jolloin ansiotaso nousi noin kolme kertaa enemmän kuin työn tuottavuus eli lähes 15 % vuoteen 1972 verrattuna. Kuluttajahinnat nousivat edellisen vuoden keskimäärästä 12 %.

Kauppataseen vajuus kohosi lähes 2 mrd. markkaan ja vaihtotaseen alijäämä noin 1,7 mrd. markkaan. Vaihtotaseen vajauksesta katettiin pitkäaikaisen pääoman nettotuonnilla noin kolmannes. Kansainvälisten valuuttamarkkinoiden häiriöt ja lainakustannusten kohoaminen vähensivät lainanottohalukkuutta erityisesti vuoden alkupuoliskolla. Perustase (vaihtotase ja pitkäaikaisen pääoman liikkeet yhteensä) muodostui näin ollen kahden ylijäämäisen vuoden jälkeen selvästi vajaukselliseksi. Kun lyhytaikainen nettovelka lisääntyi noin 350 milj. mk, jäi vaihtotaseen vajauksesta lähes puolet

rahoitettavaksi valuuttavarannon avulla. Suomen Pankin kulta- ja valuuttavaranto pieneni 491 milj. mk.

Valuuttavarannon supistumisen ohella kiristi kotimaisia rahoitusmarkkinoita valtion ylijäämäinen kassatalous. Ottolainauksen kehitystä heikensivät lisäksi kotitalouksien säästämisalttiuden lasku ja inflaatio-odotusten voimistuminen. Pankkien ottolainauksen kasvu jäi 15 %:iin, kun taas antolainaus kasvoi samanaikaisesti 25 %.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Yleiset rahapolitiittiset toimenpiteet

Vuoden 1973 aikana toteutetuilla rahapolitiittisilla toimenpiteillä pyrittiin asteittain kiristämään rahoitusmarkkinoita ja rajoittamaan kokonaiskysynnän kasvua. Vaihtotaseen vajauksen kasvu ja pitkäaikaisen ulkomaisen pääoman tuonnin hidastuminen kiristivät rahoitusmarkkinoita jo kertomusvuoden alusta alkaen.

Helmikuun lopulla Suomen Pankki päätti alentaa rahoitusosuutensa kotimaisten toimitusluottojen rahoitusjärjestelyssä 30 %:sta 15 %:iin.

Kesäkuun lopulla, työehtosopimusratkaisujen tultua valtaosaltaan päätökseen, päätti Suomen Pankki toimenpidekokonaisuudesta, joka rahapolitiikan osalta käsitti korkokannan yleisen korottamisen heinäkuun alusta lukien sekä liikepankkien keskuspankkikiintiöiden alentamisen syyskuun alusta lukien.

Korkokannan 1 ½ prosenttiyksikön yleisellä korotuksella pyrittiin toisaalta turvaamaan tallettajille reaalin korko talletuksistaan sekä toisaalta supistamaan luotonsaajien reaalisijoituksistaan saamia inflaatiovoittoja. Tavoitteena oli myös hillitä luottojen kysynnän kasvua sekä tukea nimenomaan rahoitussäästämistä tilanteessa, jossa vahvistuneen suhdannenousun myötä sekä inflaation kiihtyminen että vaihtotaseen vajauksen nopea kasvu vaaransivat taloudellisen kehityksen tasapainoa.

Pankkien keskuspankkiluottokiintiöitä koskeneen ratkaisun mukaan kiintiöt päätettiin pysyttää silloisella tasolla syyskuun alkuun asti, jolloin niiden yhteismäärä alennettaisiin

silloisesta 150 %:sta 140 %:iin perustasotaan. Luottokiintiöitä jouduttiin kuitenkin elokuussa tehdyllä uudella päätöksellä korottamaan syyskuun alusta 190 %:iin perustasotaan, koska muutoin rahoitusmarkkinat olisivat ennen kaikkea kesän aikana tapahtuneen valuuttavarannon supistumisen vuoksi kiristyneet tavoiteltua jyrkemmin. Pankkien kiintiöt ylittävistä keskuspankkivelasta perittävää lisäkorkea koskevat määräykset, jotka pankkilakon vuoksi kumottiin tilapäisesti huhtikuussa, tulivat uudelleen voimaan syyskuun alusta. Kesäkuun kiintiöratkaisuun sisältyi myös eräitä teknisluonteisia uudistuksia, joiden tavoitteena oli osaltaan lisätä kiintiöpolitiikan tehoa. Kiintiöratkaisulla pyrittiin rajoittamaan pankkien luotonantomahdollisuuksia vuoden 1973 aikana ja hidastamaan luottoekspansiota suhdannetilanteen ylikuumenemisen hillitsemiseksi.

Kesäkuun lopun toimenpidekokonaisuuteen liittyi rahalaitoksille annettu lähivuosien luotonantopolitiikan suuntaviivoja koskeva suositus, jolla ensisijaisesti pyrittiin parantamaan suoritettujen toimenpiteiden vaikutusten kohdentumista sekä rahoituskohteiden luonteen että niiden alueellisen jakautuman osalta. Suosituksessa edellytettiin, että luottopyyntöjen tiukentuva karsinta kohdistettaisiin nimenomaan kotitalouksien kestokulutusta ja muihin kulutusluottoihin sekä teollisuuden ja kaupan tarpeettoman varastonmuodostuksen rahoittamiseen. Rahalaitoksia kehoitettiin suosimaan tuotantokapasiteettia laajentavia investointeja erityisesti Etelä-Suomen ulkopuolella, kun taas tuotantokapasiteetin laajennusten kannalta toisarvoista rakennustoimintaa edellytettiin voimakkaasti karsittavan. Samalla Suomen Pankki ilmoitti, että hahmotellun taloudellisen kehityksen toteutuksessa pankki pyrkii toisaalta omalta osaltaan luomaan suotuisat rahoitusedellytykset korkeasuhdanteen päätyttyä toteutettaville investoinneille. Pitemmän tähtäimen näkyvien osalta pankki totei, ettei tasapainoista taloudellista kehitystä voida turvata, ellei investointien tehokkuutta pystytä nostamaan. Tästä syystä suosituksessa toivottiin kiinnitettävän kasvavaa huomiota luotonannon suuntautumiseen vaikuttaviin luotonantokriteereihin.

Syyskuussa Suomen Pankki kehotti rahalaitoksia pidättämään kaikkien sellaisten inves-

tointien rahoittamisesta, jotka toteutuessaan lisääisivät raakapuun käyttöä ja joita ei ollut hyväksytty Metsäteollisuuden Keskusliiton ja Suomen Pankin kesken sopimuksen perusteella. Tällä kehotuksella pyrittiin jarruttamaan lähinnä sahateollisuuden laajennusinvestointeja, joille silloinen kysyntä- ja hintatilanne antoi virikkeen mutta joiden pitemmällä tähtäimellä ei katsottu olevan kansantaloudellisesti kestävällä pohjalla. Samassa kuussa Suomen Pankki kehotti rahalaitoksia pidättävyyteen eräiden vientitavaroiden ennakkomaksujen rajoittamisesta mahdollisesti aiheutuvan luoton tarpeen rahoittamisessa.

Lokakuussa Suomen Pankki kehotti raha- ja luottolaitoksia tekemään kaiken voitavansa kertomusvuoden syksyn ja vuoden 1974 aikana aloitettaviksi suunniteltujen rakennustöiden aloitusajankohdan siirtämiseksi. Samalla pankki kehotti rahalaitoksia tiukentamaan asuntojen ja muiden kiinteistöjen ostoon tarkoitettujen luottojen myöntämistä kysynnästä aiheutuvan hintatason nousun hillitsemiseksi. Syynä näihin kehotuksiin oli ennen kaikkea se, että rakennustuotanto oli kasvamassa suuremmaksi kuin rakennusalan tuotantokapasiteetin kannalta voitiin pitää mahdollisena. Rakennuslupien kehitys viittasi lisäksi siihen, että kapasiteettiin kohdistuva paine olisi vuoden 1974 aikana kasvanut entisestään, mikä johtaisi kustannustason ja asuntojen hintojen jatkuvaan nopeaan nousuun.

Suomen Pankki jatkoi vuoden 1973 aikana edelleen talletustodistusten kauppvoja. Talletustodistusten määrä nousi vuoden aikana 790 milj. markasta 1 450 milj. markkaan.

Erityisluottojärjestelyt

Suomen Pankki jatkoi osallistumisestaan kotimaisten toimitusluottojen rahoitusjärjestelyyn mutta alensi helmikuussa omaa rahoitusosuutensa 30 %:sta 15 %:iin luototettavaksi jäävästä kauppahinnan osasta. Luotoista perittyä korkoa nostettiin heinäkuun alusta lukien 1 ½ prosenttiyksikköä, mikä vastasi korkokannan yleistä kohoamista. Muilta osin rahoitusjärjestelyyn sovellettiin samoja luottoehtoja kuin edellisessä vuonna.

Rahoitusjärjestelyn puitteissa myönnettiin kertomusvuonna 421 milj. markan suuruiset

luottovaraukset, joita vastasivat yhteismäärältään 553 milj. markan arvoiset toimitukset. Nämä luottovaraukset, joista Suomen Pankin rahoitusosuus oli 75 milj. mk, olivat suuremmat kuin kahtena edellisessä vuonna yhteensä. Luottoja nostettiin 481 milj. mk, mistä Suomen Pankin rahoitusosuus oli 94 milj. mk. Kotimaisten toimitusluottojen rahoitusjärjestelyn puitteissa myönnettyjen luottojen käytössä oleva määrä kohosi vuoden lopussa 1 061 milj. markkaan eli 15 % suuremmaksi kuin edellisessä vuodenvaihteessa. Suomen Pankin osuus käytössä olevista luotoista oli 271 milj. mk.

Tavaralajikohtaisessa jakautumassa edustivat kemiallisen ja mekaanisen puunjalostusteollisuuden koneet ja laitteet sekä voimalaitoskoneistot ja -laitteet suurinta osaa tehtyihin luottovarauksiin liittyvistä toimituksista. Alusten osuus luottovarauksista laski edelleen ja muodosti enää yhden prosentin koko varausmäärästä. Nostettuihin luottoihin liittyvien toimitusten tavarajakautumassa oli alusten osuus 44 % toimitusten yhteisarvosta, kun taas puunjalostusteollisuuden koneet ja laitteet sekä voimalaitoskoneistot edustivat tuntuvasti vähäisempää osaa nostetuista luotoista kuin luottovarauksista.

Vuoden 1973 loppuun mennessä oli Suomen Pankki antanut luottojärjestelyn aloittamisesta vuodesta 1967 lähtien 706 luottovarausta, joista 75 on peruutettu. Kokonaan takaisin maksettuja luottoja oli vuoden päättyessä 173 ja nostamattomia 120.

Viimeiset aikaisempaan, vuonna 1963 aloitettuun metalliteollisuuden toimitusluottoja koskevaan järjestelyyn liittyvät luotot maksettiin kertomusvuonna pois.

Uusvientiluottojärjestelyä jatkettiin entisessä, vuonna 1971 käyttöön otetussa muodossaan. Käytössä olevien luottojen määrä oli vuoden päättyessä 47 milj. mk eli 8 milj. mk suurempi kuin vuoden alussa. Luotonsaajien lukumäärä oli vuoden alussa 193 ja lopussa 217. Luottojärjestelyn laajentuminen oli seurausta yleisestä rahoitusmarkkinoiden kiristymisestä vuoden jälkipuoliskolla, mikä sai pankit ja yritykset mahdollisimman suurena määrin turvautumaan sellaisiin rahoituslähteisiin, joihin rahoitusmarkkinoiden kiristämistoimenpiteet eivät suoranaisesti kohdistu.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Valuuttakurssit

Kertomusvuoden alkupuolella esiintynyt jatkuva epäluottamus Yhdysvaltain dollariin sekä eri maiden pyrkimykset suojautua spekulatiivisten pääomanliikkeiden aiheuttamalta inflaatiopaineelta johtivat tilanteeseen, jossa keskuskurssijärjestelmä laajennettuinekaan valuuttojen päivittäisten kurssien vaihteluvälineen ei enää kestänyt valuuttamarkkinoilla syntyneitä paineita.

Yhdysvallat ilmoitti helmikuun 12 päivänä devalvoivansa dollarin 10 %:lla suhteessa kultaan, mikä kuitenkin vain väliaikaisesti lievensi painetta dollaria kohtaan. Kun dollarin devalvoinnista oli ilmoitettu, laskettiin Japanin jeni liukumaan. Italian liira ja Sveitsin frangi olivat liukuneet jo tammikuun lopulta lähtien. Maaliskuun 19 päivästä lähtien liukuivat kaikkien EEC-maiden sekä mm. Ruotsin ja Norjan valuutat suhteessa dollariin. Englantia, Irlantia ja Italiaa lukuun ottamatta EEC-maat päättivät samalla edelleen soveltaa valuuttojensa keskinäisiin suhteisiin järjestelmää, jossa ero vahvimman ja heikoimman valuutan päiväkurssien välillä saa olla enintään 2 ¼ %. Järjestelmään liittyivät välittömästi myös Ruotsi ja Norja. Vuoden loppua kohti dollarin asema valuuttamarkkinoilla vahvistui Yhdysvaltojen kauppataaseen tasapainottumisen ja öljykriisin puhkeamisen johdosta. Molemmat tapahtumat synnyttivät odotuksia eurooppalaisten valuuttojen heikkenemisestä ja lisäsivät näin ollen luottamusta dollariin.

Helmikuun 15 päivänä Suomen Pankki muutti dollarin devalvoinnin johdosta markan keskuskurssia 4,10 markasta 3,90 markkaan Yhdysvaltain dollarilta. Muutos merkitsi markan revalvoitumista suhteessa dollariin noin

5 %:lla. Dollarin aseman edelleen heikentyessä Suomen Pankki joutui kesäkuun 4 päivänä markan keskimääräisen kansainvälisen arvon ylläpitämiseksi luopumaan dollarin alemman ääriarvon noudattamisesta ja marka laskettiin siis liukumaan.

Epävakaiden kansainvälisten valuuttamarkkinoiden vuoksi Suomen Pankin valuuttanoteerauksissa esiintyi kertomusvuoden aikana lukuisia katkoja ja muutoksia. Valuuttakurssinoteerauksia jouduttiin ajoittain muuttamaan usean kerran päivässä. Kursseja ei noteerattu dollarin devalvoinnin johdosta helmikuun 12 ja 14 päivän välisenä aikana. Kansainvälisten valuuttamarkkinoiden ollessa suljettuina Suomen Pankki ei maaliskuun 2 ja 11 päivän välisenä aikana noteerannut valuuttakursseja mutta oli edelleen valmis myymään dollareita viimeiseen noteerattuun myyntikurssiin.

Kertomusvuoden aikana pyrittiin, kuten edellisnäkin vuonna, pitämään Suomen markan keskimääräinen kansainvälinen arvo vakavana. Tämä edellytti elokuuhun saakka dollarin markkakurssin alentamista ja marraskuusta lähtien taas dollarin markkakurssin nostamista. EEC:n kurssijärjestelmään osallistuvien maiden valuuttakurssien kehitys suhteessa markkaan oli kertomusvuoden aikana päinvastainen. Vuoden 1972 lopulla vallinneisiin kurseihin verrattuna dollari oli kertomusvuoden aikana alentunut 7,8 % ja punta peräti 8,9 % markkaan nähden. Ruotsin kruunun kurssi oli taas alentunut 4,5 % ja Saksan markan kurssi oli noussut 9,3 %. Ruplan kurssi nousi kertomusvuoden aikana 3,2 %.

Oheisissa taulukoissa esitetään Suomen markan keskimääräisen kansainvälisen arvon kehitys myyntikurssien perusteella kertomusvuoden aikana eri tavoilla painotettuna sekä valuuttojen myyntikurssit vuosien 1972 ja 1973 lopussa.

Suomen markan keskimääräisen kansainvälisen arvon kehitys vuonna 1973 indekseinä

	2. 1.	2. 4.	2. 7.	1. 10.	31. 12.
Maksvaluuttojen osuuksilla painotettu	100.0	99.6	101.3	100.8	98.3
Kaupankäyntiosuuksilla painotettu	100.0	101.1	104.5	103.9	99.9
Tuontiosuuksilla painotettu	100.0	101.4	105.2	104.8	100.4
Vientiosuuksilla painotettu	100.0	100.8	103.8	103.0	99.2

Valuuttojen myyntikurssit vuosien 1972 ja 1973 lopussa

		29. 12. 1972 mk	31. 12. 1973 mk
New York	1 US\$	4.178	3.854
Montreal	1 C\$	4.200	3.870
Lontoo	1 £	9.815	8.940
Tukholma	100 Skr	88.15	84.20
Oslo	100 Nkr	62.95	67.35
Kööpenhamina	100 Dkr	61.05	61.50
Frankfurt a. M.	100 DM	130.57	142.70
Amsterdam	100 Hfl	129.35	136.70
Bryssel	100 FB	9.470 ¹	9.350 ¹
		9.420 ²	9.360 ²
Zürich	100 Sfr	110.82	118.80
Pariisi	100 FF	81.75 ¹	81.95 ¹
		81.55 ²	79.10 ²
Rooma	100 Lit	—7172	—6370
Wien	100 ÖS	18.06	19.52
Lissabon	100 Esc	15.60	15.10
Reykjavik	100 Ikr	4.28	4.57
Madrid	100 Ptas	6.60	6.80
Moskova, clearing	1 Rub	4.960	5.120

¹ Kaupallinen kurssi. — ² Ei-kaupallinen kurssi.

Suomen Pankin tekemät vaihdettavien valuuttojen avistaostot liikepankeilta olivat kertomusvuoden aikana 267 milj. dollaria ja avistamyynnit liikepankeille 642 milj. dollaria.

Terminikauppojen määrä kolminkertaistui kertomusvuonna verrattuna vuoteen 1972. Suomen Pankin termiiniostot olivat vuoden aikana 357 milj. dollaria ja -myynnit 305 milj. dollaria. Lyhyet, 1—3 kuukauden termiinisopimukset olivat edelleen suosittuja ja edustivat runsasta 40 %:a Suomen Pankin tekemistä termiinkaupoista. Pitempien termiinisopimusten merkitys kasvoi kuitenkin verrattuna vuoteen 1972. Suomen Pankin ostot olivat suurimmillaan vuoden keskivaiheilla, myynnit taas alkusyksystä. Joulukuun 31 päivänä Yhdysvaltojen dollarin 3 kuukauden termiiniomyntikurssi asiakkaille oli 3,879 mk eli 0,65 % (vuositasolla 2,6 %) korkeampi kuin avistamyntikurssi. Lokakuun aikana ei noteerattu 1 ja 2 kuukauden termiiniursseja.

Rahamarkkinoiden kireyden ylläpitämiseksi rajoitettiin lyhytaikaisten tuontiluottojen nostoja Suomen Pankin kesäkuun 15 päivänä käyt-

töön ottamalla tuonin käteismaksujärjestelmällä. Samalla astui erityinen pääomantuonin talletusjärjestelmä voimaan. Vientitulojen liiallisen kasvun hillitsemiseksi sekä raakapuun hinnan voimakkaan nousun vaimentamiseksi Suomen Pankki päätti syyskuun 12 päivästä lähtien säädellä puun ja puuteosten vientienakkojen nostoja.

Ulkomainen maksuliike

Suomella oli kertomusvuoden päättyessä kahdenkeskiset maksusopimukset kahdeksan sosialistisen maan kanssa. Sopimusten mukaan oli tilivaluuttana Neuvostoliiton ja Romanian kanssa clearingrupla, Bulgarian, Saksan demokraattisen tasavallan sekä Unkarin kanssa clearingdollari ja Kiinan kansantasavallan kanssa clearingmarkka. Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa jatkettiin maksujärjestelyä, jonka mukaisesti tilit pidettiin vapaasti vaihdettavina Yhdysvaltain dollareina. Clearingdollareita

myytessä ja ostettaessa noudatettiin edelleenkin Yhdysvaltain dollarin kurssia.

Kertomusvuoden alusta toimineen, eräiden OECD-maiden keskuspankkien välisen kurssitakuujärjestelmän puitteissa Suomen Pankki hyvitti markan keskuskurssin muutoksen johdosta eräiden keskuspankkien avistatilejä Suomen Pankissa yhteensä 60 500 markalla. Koska useimmat järjestelmään kuuluvat valuutat alkoivat liukua kertomusvuoden toisella neljänneksellä, ei uusia liiketoimia järjestelmän puitteissa myöhemmin kertomusvuonna suoritettu.

Pitkäaikaisen lainapääoman tuonti

Pitkäaikaisen pääoman tuonti laski edellisestä vuodesta bruttomääräisesti yli kolmanneksen ja nettomääräisesti kaksi kolmannesta. Vuonna 1972 valuuttamarkkinoiden epävakaisuus ei haitannut pääoman saantia, mikä edisti Suomen Pankin pyrkimystä tuoda maahan pääomaa silloin, kun sitä on edullisin korkoehdoin ja pitkäköllä takaisinmaksuajalla saatavissa. Vuoden 1973 alkupuoliskolla pääoman tuonti supistui huomattavasti, mikä johtui ilmeisesti ennen kaikkea valuuttamarkkinoiden häiriöistä sekä niihin liittyneestä korkeasta korkotasosta ulkomaisilla pääomamarkkinoilla. Kotimaisten rahamarkkinoiden kiristyminen ilmeni pääoman tuonnin voimakkaana nousuna kolmannella vuosineljänneksellä, kun taas vuoden viimeisellä neljänneksellä pääoman tuonti supistui.

Suomen ulkomainen velka on kasvanut viime vuosina voimakkaasti pyrittäessä rahoittamaan investointeja ja ylläpitämään ulkomaista maksuvalmiutta. Velkaantuneisuuden lisääntyminen pitkän ajan kehitystendenssinä on ilmeinen: velanhoitosuhde eli lainojen korko- ja kuoleluskustannusten osuus vaihtotaseen tuloista kasvoi vuoden 1960 alun 4 %:sta vuosikymmenen lopun 9 %:iin, ja se oli vuonna 1973 noin 11 %.

Kauppataseen vajauksen kasvu ja pitkäaikaisen pääoman tuonnin väheneminen johtivat kertomusvuoden alkupuolella valuuttavarannon voimakkaaseen supistamiseen. Pankkivaltuusmiehet antoivat Suomen Pankille luvan ottaa valmiusluottoja 400 milj. dollariin saakka. Vuoden 1973 loppuun mennessä oli valmiusluottoja neuvoteltu valmiiksi 300 milj. dollarin arvosta.

Ne olivat kokonaisuudessaan nostamatta kertomusvuoden loppuun mennessä.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen velka keskuskurssien mukaan oli vuoden 1973 lopussa 10 861 milj. mk ja kasvu edellisestä vuodesta oli 615 milj. mk. Kertomusvuoden aikana pitkäaikaisia lainoja nostettiin 1 968 milj. mk ja kuolellettiin 1 353 milj. mk. Velan kasvun huomattava hidastuminen edellisestä vuodesta johtui rahoituslainojen nostojen vähenemisestä ja rahoituslainojen kuolelletusten lisääntymisestä edelliseen vuoteen nähden. Suoranaista velan vähenemistä on tapahtunut obligatiolainojen kohdalla, kun taas tuontiluottovelka lisääntyi jonkin verran edellisestä vuodesta.

Viejien ulkomaille myöntämät pitkäaikaiset tavaraluotot lähinnä metalli- ja konepajateollisuuden vientiin vähenivät nettomääräisesti 61 milj. mk ja niiden kokonaismäärä vuoden lopussa oli 1 935 milj. mk.

Sijoituspääoman tuonti lisääntyi ja sen vienti väheni edellisestä vuodesta. Suorina sijoituksina ja tytäryhtiölainoina tuotiin Suomen Pankin lupien mukaan vuonna 1973 bruttomääräisesti 166 milj. mk, josta tytäryhtiölainojen osuus oli 84 milj. mk. Yli 70 % tästä pääomasta tuli Ruotsista, Englannista ja Tanskasta. Suomalaiset yritykset investoivat bruttomääräisesti ulkomaille suorina sijoituksina 173 milj. mk, josta 40 milj. mk oli tytäryhtiölainoja.

Vuoden 1973 lopussa Suomen pitkäaikainen nettovelka oli 8 891 milj. mk; vuoden 1972 lopussa se oli 7 999 milj. mk.

Suomen Pankin taseet

Seuraavassa selvitetään aluksi Suomen Pankin saatavien ja velkojen kehitystä sektoreittain kertomusvuoden aikana. Sen jälkeen tarkastellaan setelistöä sekä setelinanto-oikeutta ja sen käyttöä. Lopuksi selostetaan Suomen Pankin tilinpäätöstä kertomusvuoden ja edellisen vuoden omaisuus- ja tulostaseiden perusteella.

Ulkomaat

Suomen Pankin ulkomaiset tilit kehittyivät kertomusvuonna seuraavasti:

Ulkomaiset tilit

	milj. mk		
	29. 12. 1972	31. 12. 1973	Muutos
Kulta	205	121	— 84
Erityiset nosto-oikeudet	283	285	+ 2
Kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	268	268	+ 0
Ulkomaiset valuutat	1 929	1 546	— 383
Ulkomaiset vekselit	110	96	— 14
Ulkomaiset obligatiot	117	177	+ 60
Markkaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	530	530	— 0
Vastaavat	3 442	3 023	— 419
Ulkomaiset valuuttatilit	78	80	+ 2
Ulkomaiset markkatilit	43	67	+ 24
Kansainvälisen Valuuttarahaston markkatilit ..	530	530	— 0
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	258	258	—
Vastattavat	909	935	+ 26
Ulkomainen nettosaatava	2 533	2 088	— 445

Pankin kultavaranto ja ulkomaiset valuuttasaatavat supistui 467 milj. mk. Valuuttavelat sen sijaan kasvoivat yhteensä 26 milj. mk. Pankin kulta- ja valuuttavaranto supistui nettomääräisesti 491 milj. mk ja oli vuoden päättyessä 2 073 milj. mk.

Valtio

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi Suomen Pankin ja valtion välisten tilien kehitys:

Valtion tilit

	milj. mk		
	29. 12. 1972	31. 12. 1973	Muutos
Shekkitali	1	2	+ 1
Vientimaksutili	2	1	— 1
Suhdanneverovat	42	22	— 20
Valtion suhdannerahaston tili	4	509	+ 505
Vastattavat	49	534	+ 485

Valtio lisäsi suhdannevarauksiaan huomattavasti vuoden 1973 aikana. Täten valtion suhdannerahastoon siirrettiin 500 milj. mk, mikä korkoineen näkyy valtion suhdannerahaston tilin 505 milj. markan kasvuna. Suhdannevero-voja ja vientimaksutilin varoja sen sijaan purettiin yhteensä 21 milj. mk. Suomen Pankin taseessa kyseiset valtion varat sisältyvät ”määräaikaisiin kotimaisiin sitoumuksiin”.

Asetelman ulkopuolelle jäävät pankin omistamat valtion obligatiot sekä valtiolle myydyt talletustodistukset.

Pankit

Suomen Pankin asemaa pankkeihin nähden kuvaa seuraava asetelma:

Pankkien tilit

milj. mk

	29. 12. 1972	31. 12. 1973	Muutos
Diskontatut vekselit	752	2 556	+ 1 804
Rediskontatut vekselit	1	—	— 1
Shekkitilit	5	61	+ 56
<i>Vastaavat</i>	758	2 617	+ 1 859
Postipankin shekkitili	2	2	+ 0
Yksityisten rahalaitosten shekkitilit	—	—	—
Mortgage Bank of Finland Oy	0	3	+ 3
<i>Vastattavat</i>	2	5	+ 3
<i>Pankkien nettovelka</i>	756	2 612	+ 1 856

Liikepankkien diskonttaamien vekseleiden määrä kasvoi vuoden 1973 aikana 1 804 milj. mk. Rediskontattuja vekseleitä ei sen sijaan vuoden lopussa enää ollut. Yksityisten rahalaitosten shekkitileillä Suomen Pankin saatava pankeilta kasvoi 56 milj. mk.

Vastattavien puolella Postipankin shekkitili oli vuoden lopussa saman suuruinen kuin edellisen vuoden päättyessä.

Pankkien nettovelka Suomen Pankille kasvoi vuoden aikana 1 856 milj. mk ja oli vuoden lopussa 2 612 milj. mk. Tällöin ei ole otettu lukuun pankin omistuksessa olevia eri raha- ja luottolaitosten obligaatioita eikä toiselta puolen näille myytyjä Suomen Pankin talletustodistuksia.

Pankkien asemaa tarkasteltaessa on lisäksi otettava huomioon ne asetelmaan sisällyttämättä vastuut, jotka ovat syntyneet eri rahoitus-

järjestelyjen yhteydessä. Suomen Pankin ostamia vekseleitä, joiden maksamisesta pankit ovat vastuussa, ovat uusvientiluottovekselit sekä kertomusvuoden alussa vielä lunastamatomat vuoden 1963 toimitusluottojärjestelyyn liittyvät vekselit samoin kuin ulkomaan valuutan määräiset vientivekselit. Näistä viimeksi mainitut muodostavat pääosan tase-erästä "ulkomaiset vekselit". Vastuusiin kuuluvat myös vuoden 1967 toimitusluottojärjestelyyn liittyvät lainat, jotka on annettu asianomaisten pankkien takuuta vastaan, sekä pankeilta termiinehdoin ostetut obligaatiot.

Yritykset

Suomen Pankin asema yksityisiin yrityksiin nähden kehittyi seuraavasti:

Yritysten tilit

milj. mk

	29. 12. 1972	31. 12. 1973	Muutos
Markkamääräiset vekselit	44	58	+ 14
Lainat	272	304	+ 32
Muut saatavat	5	10	+ 5
<i>Vastaavat</i>	321	372	+ 51
Shekkitilit	1	5	+ 4
Muut vaadittaessa maksettavat sitoumukset ..	1	10	+ 9
Määräaikaiset sitoumukset	61	232	+ 171
<i>Vastattavat</i>	63	247	+ 184
<i>Nettoluotonanto yrityksille</i>	258	125	— 133

Markkamääräisiin vekseliluottoihin sisältyvien liikepankkien välittämien uusvientiluottojen käytössä oleva määrä lisääntyi 8 milj. mk ja oli vuoden päättyessä 47 milj. mk. Lainoista oli pääosa vuonna 1967 käynnistettyyn toimitusluottojärjestelyyn liittyviä lainoja. Näiden määrä lisääntyi vuoden aikana 35 milj. mk ja oli vuoden päättyessä 271 milj. mk.

Vastattavien puolella muihin vaadittaessa maksettaviin sitoumuksiin sisältyi tuonnin käteismaksujärjestelmään perustuvia tuontimaksujen talletuksia vuoden lopussa 6 milj. mk.

Määräaikaisiin kotimaisiin sitoumuksiin kuuluvien uusien, vuoden 1968 jälkeen tehtyjen investointitalletusten määrä supistui 33 milj. markasta 4 milj. markkaan. Vanhoja investointitalletuksia oli vuoden päättyessä 1 milj. mk ja investointitalletusten yhteismäärä oli siten 5 milj. mk. Samaan tase-erään sisältyivät vuoden 1973 aikana tehdyt pääomantuontitalle-

tukset, joiden yhteismäärä vuoden lopussa oli 214 milj. mk.

Setelistö

Taseen mukaan liikkeessä oleva setelistö oli vuoden lopussa 1 907 milj. mk. Tämän lisäksi tase-erään "muut vaadittaessa maksettavat sitoumukset" sisältyy vanhan rahayksikön määräisiä seteleitä 10 milj. mk. Kun nämä vanhanmalliset setelit otetaan huomioon, koko liikkeessä olevan setelistön määrä oli vuoden lopussa 1 917 milj. mk. Vuoden aikana setelistö kasvoi 177 milj. mk eli 10.2 %.

Setelinanto-oikeus ja sen käyttö

Setelinanto-oikeus ja sen käyttö ovat nähtävissä seuraavasta asetelmasta:

Setelinantotase

milj. mk

	29. 12. 1972	31. 12. 1973	Muutos
<i>Setelinanto-oikeus</i>			
Ensisijainen kate	2 846	2 395	— 451
Toissijainen kate	341	1 204	+ 863
Yhteensä	3 187	3 599	+ 412
<i>Setelinanto-oikeuden käyttö</i>			
Liikkeessä olevat setelit	1 730	1 907	+ 177
Vaadittaessa maksettavat sitoumukset	136	178	+ 42
Shekkiluotoista nostamatta	1	0	— 1
Setelinantovara	1 320	1 514	+ 194
Yhteensä	3 187	3 599	+ 412

Ensisijainen setelinkate, johon luetaan kulta ja pankin ulkomaiset saatavat, supistui vuoden 1973 aikana 451 milj. mk ja oli vuoden päättyessä määrältään 2 395 milj. mk. Toissijaisen katteen yläraja oli vuoden lopussa ohjesäännön väliaikaisen muutoksen perusteella 1 500 milj. mk. Tämän vuoksi katekelpoisten diskontattujen vekselien lisääntyminen 863 milj. markalla nosti toissijaisen katteen 1 204 milj. markkaan, jolloin koko setelinanto-oikeus kasvoi 412 milj. mk. Kun toisaalta liikkeessä oleva setelistö ja vaadittaessa maksettavat sitoumukset sekä

shekkiluotoista nostamatta oleva määrä lisääntyivät yhteensä 218 milj. mk, kasvoi setelinantovara 194 milj. mk. Sen suuruus oli vuoden lopussa 1 514 milj. mk.

Tilinpäätös

Suoritettua tiliaseman tarkastelua täydentää seuraavassa esitetty pankin omaisuustase kertomusvuoden ja sitä edeltäneen vuoden lopussa:

Omaisuuatase

milj. mk

Vastaava	29. 12. 1972	31. 12. 1973	Vastattava	29. 12. 1972	31. 12. 1973
Kulta	205	121	<i>Liiikkeessä olevat setelit</i> ..	1 730	1 907
Erityiset nosto-oikeudet ..	283	285	Valuuttatilit	78	80
Kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	268	268	Ulkomaiset markkatilit ..	43	67
Ulkomaiset valuutat	1 929	1 546	Shekkitilit		
Ulkomaiset vekselit	110	96	Valtio	1	2
Ulkomaiset obligaatiot ..	117	177	Postipankki	2	2
			Yksityiset pankit	—	—
<i>Kulta ja ulkomaiset saatavat</i>	<i>2 912</i>	<i>2 493</i>	Muut	1	8
Diskontatut vekselit	752	2 556	Muut vaadittaessa maksetta- vat sitoumukset	11	19
Rediskontatut vekselit ...	1	—	<i>Vaadittaessa maksettavat sitoumukset</i>	136	178
Shekkitilit	5	61	Ulkomaiset	—	—
<i>Saatavat kotimaisilta pan- keilta</i>	<i>758</i>	<i>2 617</i>	Kotimaiset	899	2 214
Diskontatut kotim. vekselit			<i>Määräaikaiset sitoumukset</i>	899	2 214
Ulkom. rahan määräiset	—	—	<i>Kansainvälisen Valuutta- rahaston markkatilit</i> ..	530	530
Markkamääräiset	44	58	<i>Osoitetut erityiset nosto- oikeudet</i>	258	258
Lainat	272	304	<i>Arvonjärjestelytilit</i>	286	171
<i>Muu luotonanto</i>	<i>316</i>	<i>362</i>	Kantarahasto	600	600
Kotimaiset obligaatiot	47	33	Vararahasto	74	114
Metalliraha	25	25	Käyttämättömät voittovarot	—	—
Markkaosuus Kansainväli- sessä Valuuttarahastossa	530	530	Vuoden voitto	80	98
Muut saatavat	5	10	<i>Oma pääoma</i>	754	812
<i>Muut varat</i>	<i>607</i>	<i>598</i>			
Yhteensä	4 593	6 070	Yhteensä	4 593	6 070

Pankin omien varojen suuruus ilman tili-
vuoden voittoa oli tilinpäätöksen mukaan 714
milj. mk eli 40 milj. mk suurempi kuin edel-
lisen vuoden lopussa. Lisäys johtui siitä, että
vararahastoon siirrettiin puolet vuoden 1972
voitosta. Näiden varojen lisäksi pankilla on
sellaisia omaisuuseriä, jotka eivät näy pankin
omaisuustasessa. Niihin kuuluvat arvonalen-

nuksiin sisältyvien varausten lisäksi pääkont-
torin ja haarakonttorien toimitalot, setelipaino,
eräät muut pankin toiminnan kannalta tarpeel-
liset kiinteistöt sekä osakkeet, lähinnä Terva-
koski Oy:n osake-enemmistö.

Suomen Pankin tulostase kertomusvuodelta
ja sitä edeltäneeltä vuodelta esitetään seuraavassa
asetelmassa:

Tulostase

mk

Tuotot	1972	1973
Korot kotimaisesta lainausliikkeestä	68 238 431,08	166 018 349,17
Korot ulkomaisilta kirjeenvaihtajilta	74 793 982,17	53 386 429,41
Korot obligatioista	24 263 209,29	23 610 348,37
Provisiot	2 810 769,80	3 024 201,38
Agiot	884 955,78	—
Muut tuotot	5 294 879,44	5 964 229,97
Yhteensä	176 286 227,56	252 003 558,30
Kulut		
Palkat ja palkkiot	16 399 370,84	19 680 892,03
Eläkkeet, perhe-eläkkeet ja avustukset	2 599 183,64	3 440 522,26
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	1 197 106,13	1 559 891,16
Korot talletuksista	57 637 678,95	91 991 681,22
Korot ulkomaisista luotoista	—	5 396 437,50
Agiot	—	1 968 451,29
Poistot	7 626 456,88	13 762 315,83
Setelien valmistus	6 731 984,04	9 871 763,83
Muut kulut	4 558 383,64	6 053 653,04
Tilivuoden voitto	79 536 063,44	98 277 950,14
Yhteensä	176 286 227,56	252 003 558,30

Pankin kokonaistuotot lisääntyivät edelli-
sistä vuodesta 76 milj. mk. Korot kotimaisesta
lainausliikkeestä kasvoivat 98 milj. mk. Sen
sijaan korot ulkomaisilta kirjeenvaihtajilta su-
pistuivat 21 milj. mk, kun taas obligatioiden
korkotuotto pysyi miltei entisellään.

Pankin kokonaiskulut olivat 154 milj. mk
eli 57 milj. mk suuremmat kuin edellisenä
vuonna. Korot talletuksista nousivat 34 milj.
mk. Palkkojen ja palkkioiden lisäys oli 3 milj.
mk. Setelien valmistuskulut lisääntyivät 3 milj.
mk. Poistot lisääntyivät 6 milj. mk. Sen lisäksi

oli korkoja ulkomaisista luotoista 5 milj. mk
sekä agiokuluja 2 milj. mk.

Pankin voitto oli 98 277 950,14 mk. Vuo-
den 1974 avustaseessa on vararahastoon siir-
retty puolet voitosta eli 49 138 975,07 mk.
Toinen puoli on siirretty käyttämättömien voit-
tovarojen tilille ja sen käytöstä päättää edus-
kunta.

Pankkivaltuusmiehet ehdottavat, että

*mainittu määrä, 49 138 975,07 mk,
siirrettäisiin valtiovarastoon.*